

breda], del ll. *praedicare* id.; la forma general antiga-ment fou *preïcar* fins al S. xv: és la que trobem per-tot en Eiximenis, en Llull,¹ i en les *VidesR* (ací junt amb la variant *preïcar*, d'acord amb la fonètica dia-lectal d'aquesta obra, i *preïgar* o *pregar*, f° 32v2, n. 49, i encara en Turmeda i en JRoig [*Spill*, 2561, en els quals el vers, en part, exigeix diftong *preïcar*];² *pre-dic* [1413, StVicentF; *presic*, Ausiàs, i alguns textos Ss. xiv-xv, *AlcM*,³ potser Cerveri]; *predicable*, *predi-cabilitat*; *prèdica*⁴ [1399, *AlcM*]; *predicot* [1901, Vayreda]; *predicació* [*Homilies*, 3r1; *preyc*, Llull]; *predicador* [*preic*-, 1251]; *predicadora*; *predicadorea*; *predicare* [1388]; *predicament* [Llull]; *predi-camental* [1805, Belv.]; *predicant*; *predicat* [Llull]; *predicatiu* [Llull]; *predicatori*.⁶

¹ Només en el sentit lògic usa *predicar* en la Lògica d'Alatzell. La grafia *predicar* de les *Homilies* 2v3 no forma excepció, perquè aquest text escriu -d- per ð=zero. Però altrament en Llull sense la -d-: «no és qui-ls *preïch*», *Blanq.* (NCL. II, 31.19); *preïcades* Eiximenis, *Doctr. Comp.* (CoDoACA XIII, 215). —² Tots dos usen *preïcar* o la forma contracta *preïcar* segons que els convé pel vers: «A la esgleia vulles anar / per Déu e los sants aorar, / e si oïes *preïcar* / tantost t'asenta», Turme-da (*Bons Amon.*, mal llegit *ojes* en NCL., p. 149, que espatllaria el metre i la sintaxi), «ells lo portaren / per salvetat / a la ciutat, / hon *preïcant* / l'apòstol sant, / més gent l'oï», *Spill* (3405). Però d'altra banda, amb diftong: «Per molt valent fra-menor / pel món s'ón anomenada: / en ells regna la valor / del *preïcar*, tota vegada» i «en son *preïcar* delitós / en bé la gent amonesta», Turme-da (*Divisió M.*, 117 i 119); «qui se n'absté / de bé *preïcar* / e declarar / a l'ignorant, / és soterrant / lo seu talent» i «Dix —Haveu dit? / molt bé *preïcau*; / ara scoltau: / diré també / ---», *Spill* (99, 2805). —³ «Vosaltres hoïu tans *preïch*s de mi, e no creheu», StVicentF (*Quar.*, 63.89). JRoig a cau-sa de la contracció en el verb, en fa també *preïc* (40 *Spill*, 3975). —⁴ L'eliminació dels proparoxítons en ross. fa que, tot essent allí femení es contraguí: a molts se'ls sent a dir en aquella terra *unò prèdik* (ho recordo fins de Jos. Sebastià Pons, 1959-60) i als Angles de Capcir *unò prèdi*, a la *prèdi* (1960).⁵ És el nom que donen en els Alts Pirineus a la trona o púlpit: la *predikadóra* Tor de Vall Ferrera (1932), a la *pedrikadóra* Bielsa (1965). —⁶ De la forma fr. *prêcher* (o oc. Nord) deriva *prêche* 'prèdica' > mall. *preïxa* 'conversa, tertúlia' (BDLC IV, 261, 385).

Dedició, V. *dar* *Dedució*, *deductiu*, *deduïble*, V. *dur* *Deè*, *deena*, V. *deu* num. *Deembre*, V. *de-sembre* (DEU num.) *Deener*, V. *deu* num. *Deeset*, *deeset*, V. *disset* (DEU num.)

DEFA, 'tap de suro de forma estreta i cònica' [«schmaler, zugespitzter Stopfen», Marx, RDR VI, 1914, 34]: origen desconegut.

Defalca, *defalcació*, V. *desfalcar* *Defallença*, *defal-lliment*, *defalt*, V. *fallir* *Defecació*, *defecar*, V. *fe-car* *Defecte*, V. *fer*

DEFENDRE i DEFENSAR, presos del ll. clàssic *defēndere* i ll. tardà *defensare* 'allunyar, repel·lir (un enemic)', 'defensar, protegir'; en quasi tot el territori de la llengua *defendre* va ser substituït des dels orí-gens per la forma derivada *defensar*, que és la que avui s'ha de considerar genuïna, pertot, sense mante-nir-se l'altra, fora d'alguns parlars extrems. □ 1.ª doc.: *defendre*, 1091; *defensar*, c. l'any 1100, i ja usat en llatí des del S. VI.

«Adjutor --- a tener e ad aver e a *defendre* e a 15 guerrear episcopatum Urgelli», doc. de 1091 (*Li. Feud. Major* I, p. 229); apareix bastant en docs. d'ho-menatge de l'època, com un de 1126, del Baridà (que publica MiretS, *RBiblgCat.* IV, 24) i algun altre de fi del S. XI (Bast.-Bass., 863), «que-s *defeseren*», doc. barceloní de 1298 (MiretS, *TemplH*, 197). Tot seguit, però, apareixen també les formes en -sar, com en un dels temps de R. Berenguer el Gran (1096-1131): «quaeso ego vos, senior meus, si tibi placet, ut sitis gubernator et *defensator* de mea honori quod ego habeo in cunctis locis» (CaCand, *MiscHiCat.* II, 28), i és la forma que predomina de seguida, des del S. XIV, i en els autors més clàssics, com Muntaner i Eiximenis. Sens dubte l'altra no desapareix, i ni tan sols esdevé rara, de moment, però s'observen diversos senyals que ha deixat de valer com a forma normal. *Defendre* es manté, en efecte, com a forma poètica, fins en cançons poc proveçalades com les de Jordi de Sant Jordi, Ausiàs Marc i Ramon Llull: «menen-lo-se-n judeus, sens qu'ell no-s n'és *defés*», *Plant de 35 Santa Maria* (*Obres Po.* de Llull, NCL. III, 56, v. 62), i encara observem que fins en el mateix Mestre St. Jordi apareixen juntament *defensar* i *defendre*, segons els convé a tots ells pel vers.

Però en llenguatge més pla *defensar* regna visible-ment. En Muntaner el tenim ben sovint: «de Mal-ta --- l'almirall entrà dins la ciutat ab tota la gent --- e lexà-los ben 200 hòmens de catalans qui-ls *defen-sassen* dels hòmens del castell», «tres se-n muntaren en un campaner e --- foren al campaner combatuts, e ells *defensaren-se* tant, que-l fill de l'emperador --- assegurà-ls», «en les fronteres del rey de França --- faés fer galees e totes coses aparellar que en *defen-sament* de son regne fossen» (§§ 84, 215, 110, Casac. II, 52.5; VI, 47.5; III, 42.33). Eiximenis: «Respòs lo ca: molt és l'hom desconexent car --- l'acompany per tot lla on va, tostemps a peu e descalç, e-l *defens*, segons força, quan hi és mester», *Terc.*, § 497 (NCL. VI, 182.2), «poria-l leugerament enganar, per sa astú-cia, si l'àngel no-l *deffensava*», *Ll. dels Àngels* (73).³⁵ «Jo de Tu-m lunyave e al meu enemic me liurava, mas Tu-m *defensaves*», B. Oliver (*Excitatori*, 215); «pres-se ab ella, e volch-la forsar; e la comtessa *def-fensave-s* ab l'infant, e ab lo treballar que feya per *deffensar-se*, l'infant caygué-li del bras ---», *La Com- 60 tessa Fidel* (NCL. XLVIII, 111); en la *Questa* del ma-